

De nationale kwestie in Spanje

Algemene probleemstelling

Een analyse van de Spaanse nationale kwestie moet vertrekken van twee begrippen uit de marxistische-leninistische theorie: het begrip “zelfbeschikking der naties” en het begrip “natie”.¹

Wat verstaan we onder “zelfbeschikking der naties”?

Zelfbeschikking is een politiek en geen cultureel recht is. Lenin zegt in dit verband: “Onder zelfbeschikking der naties moet hun staatkundige afscheiding van vreemde nationale gemeenschappen en het vormen van een zelfstandige nationale staat worden verstaan”.²

Maar ook al is de nationale zelfbeschikking een recht en een principe, toch moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen het principe en de eventuele onafhankelijkheid van een concrete natie: “Het recht van de naties op de vrije afscheiding mag niet worden verward met de eventuele afscheiding van een natie op een of ander ogenblik. Dit laatste probleem moet in elk concreet geval opgelost worden (...) met als uitgangspunt de belangen van heel de maatschappelijke ontwikkeling en van de klassenstrijd van het proletariaat voor het socialisme.”³

Tot slot mogen we de belangen van het proletariaat van een natie niet boven die van de internationale arbeidersbeweging plaatsen. We baseren ons altijd op het proletarisch internationalisme, zoals Marx en Engels het formuleerden in het Manifest van de Communistische Partij: “De communisten onderscheiden zich van de overige proletarische partijen slechts doordat zij in de nationale strijd van de proletariërs in de verschillende landen de gemeenschappelijke, van de nationaliteit onafhankelijke belangen van het proletariaat hoog houden en doen gelden.”⁴

Wat verstaan we onder natie?

In 1914 maakte Stalin een analyse van de naties in imperialistisch Rusland en steunde hierbij op vier basiselementen: “De natie is een historisch opgebouwde, stabiele gemeenschap van mensen, gevormd op basis van een gemeenschappelijke taal, territorium, economisch leven en psychologie die tot uiting komt in een gemeenschappelijke cultuur.”⁵

Hierbij moeten we met twee zaken rekening houden. Enerzijds, dat het begrip natie verwijst naar een gemeenschap van mensen met welbepaalde productieverhoudingen en met een heersende klasse, die bij de uitoefening van haar macht zeer scherpe klassentegenstellingen oproept, en, anderzijds, dat het naties vergaat zoals alle historische verschijnselen: ze worden geboren, ze ontwikkelen zich en verdwijnen of worden omgevormd. We mogen dus niet over de natie spreken als eeuwigdurend of in metafysische zin.

Binnen de internationale communistische beweging is er uitvoerig gedebatteerd over Stalins definitie van de natie. Een van de meest controversiële paragrafen was de volgende:

“Geen enkele van de aangeduide kenmerken [gemeenschappelijke taal, grondgebied, economisch leven, psychologie en cultuur] op zich volstaat opdat er sprake zou zijn van een natie. Meer nog: de afwezigheid van een van deze kenmerken betekent dat we niet met een natie te maken hebben.”⁶

Deze stelling was wellicht van toepassing op de situatie in Rusland in 1914 met zijn uitgestrekte grondgebied, waar in de loop van de geschiedenis naties waren gevormd met een eigen autonoom economisch leven, een eigen taal, een eigen psychologie, een eigen cultuur en een eigen grondgebied.

Uiteraard kunnen we zo'n algemene analyse van de nationale kwestie niet mechanisch toepassen op elk grondgebied of elk historisch ogenblik. Dat zou niet dialectisch zijn.

Gemeenschappelijke taal, grondgebied, economisch leven, psychologie en cultuur bestanddelen zijn van de nationale identiteit: dat wil zeggen objectieve structurele elementen waarop een nationale werkelijkheid is gebouwd en een nationaal bewustzijn. Die elementen scheppen de mogelijkheid dat een potentieel grondgebied wordt omgevormd tot een natie.

Het sleutelement is in elk geval het gemeenschappelijk economisch leven.

In gebieden die veel kleiner zijn dan het Russische rijk uit het begin van de twintigste eeuw, vallen deze elementen van de nationale identiteit uiteraard samen met de elementen van andere nationale identiteiten. Dat wil zeggen dat er op eenzelfde territorium verscheidene talen kunnen worden gesproken en ook gesproken worden. Er kan een grondgebied autonoom zijn en terzelfder tijd afhankelijk van een andere natiestaat of van een multinationale staat; er kan een economisch leven voorkomen waarin een nationale burgerij in voortdurende eenheid en tegenstelling samenwoont met een imperialistische oligarchie enzovoort.

In zulke gevallen, waar op hetzelfde grondgebied twee – of meer – nationale projecten voorkomen, ontstaat in het algemeen een conflict tussen het project van nationale onafhankelijkheid van de burgerij van de onderdrukte natie en het supranationale project van de burgerij van de onderdrukkende staat.

In dergelijke conflicten moet de partij van het proletariaat autonoom optreden en niet het discours overnemen van de burgerij: noch die van de nationale staat, noch die van de perifere staat.

Op welbepaalde gemeenschappelijke punten kunnen gemeenschappelijke belangen tot uiting komen. Immers, “*Ieder burgerlijk nationalisme van een onderdrukte natie heeft een algemeen democratische inhoud die zich tegen onderdrukking keert, en deze inhoud ondersteunen wij dan ook zonder voorbehoud; daarbij sluiten wij het streven naar een nationale uitzonderingspositie streng uit*”.⁷

Historische fases van de nationale kwestie⁸

De *naties* ontstonden in het tijdperk van de opkomst van het kapitalisme, toen er een einde kwam aan de middeleeuwse versnippering. Ze waren gebaseerd op een gemeenschappelijk economisch leven dat op zijn beurt gepaard ging met de schepping van een nationale markt.

We mogen de natie niet verwarren met het ras of de stam, noch met de staatkundig of religieus georganiseerde gemeenschap van een volk.

Het ontstaan van een natie vereist dat de betrokken mensen dezelfde taal spreken, hetzelfde grondgebied bewonen en door economische banden met elkaar verbonden zijn. En deze banden duiken samen met het kapitalisme op.

Lenin toonde aan dat de schepping van nationale banden historisch de schepping van een burgerlijk staatsverband betekende omdat de burgerij aan het hoofd stond van het ontwikkelingsproces van de natie en van de nationale markt.

De onderdrukking van de naties en van de nationaliteiten is onder het kapitalisme onvermijdelijk, net zoals die onderdrukking de nationale bevrijdingsbewegingen en de nationale kwestie in het leven roept.

Het klassenkarakter van de nationale beweging, van haar doelstellingen, eisen en programma worden bepaald door het maatschappelijk regime en de door dat regime uitgeoefende nationale onderdrukking. Wanneer de historische voorwaarden en de maatschappelijke krachten die aan die nationale beweging deelnemen, veranderen, verandert ook de inhoud en het karakter, alsook de basis zelf van de nationale kwestie. Elke klasse bekijkt dit probleem op haar eigen manier en lost het ook op haar eigen manier op.

Een marxistisch-leninistische aanpak vertrekt van een *historisch en concreet* onderzoek naar de houding van die bewegingen ten opzichte van het maatschappelijke regime in het gegeven land en ook naar het klassenkarakter van elke nationale beweging. Het is belangrijk het verband te leggen tussen de kwestie van de burgerlijk-democratische revolutie en die van de socialistische revolutie.

Wanneer we de ontwikkeling van de nationale bewegingen en de verschillende manieren om de nationale kwestie op te lossen in een universele historische context bekijken, kunnen we drie periodes onderscheiden.

Eerste periode: de opkomst van het kapitalisme

Dat is de periode van de overwinning van het kapitalisme op het feodalisme in West-Europa. Het is ook de periode van de opkomst van de burgerlijke naties en de nationale staten in het Westen, alsook van de multinationale staten in Oost-Europa. En tot slot is het de periode van de burgerlijk-democratische revoluties en van de nationale bevrijdingsbewegingen, die integraal deel uitmaken van die revoluties.

De burgerlijk-nationale bewegingen breidden zich in West-Europa uit tussen de zeventiende en de negentiende eeuw. Ze bereikten hun hoogtepunt rond 1871. De feodale monarchieën, de grootgrondbezitters en de burgerij van de dominante naties waren de belangrijkste krachten van nationale onderdrukking.

In die periode was het proletariaat nog geen onafhankelijke politieke kracht; daardoor stond de burgerij van de onderworpen volkeren aan het hoofd van de strijd van de onderdrukte naties tegen de nationale onderdrukking. Dat verleende die strijd een beperkt, burgerlijk karakter: het was de strijd van de burgerij van een natie die zich wilde verzekeren van “haar eigen” nationale markt tegen de concurrentie van de burgerij van andere naties.

De totstandkoming van de markt was de eerste les in nationalisme voor de burgerij, maar de zaken zouden zich niet tot de economische sfeer beperken. De heersende klassen maakten gebruik van hun politieke macht om elke klasse van de onderdrukte natie op alle mogelijke manieren te vervolgen: het verbod de eigen taal te spreken, de sluiting van scholen, de beperking en de afschaffing van het kiesrecht en andere.

De arbeiders en boeren werden het slachtoffer van nog scherpere nationale onderdrukking aangezien ook zij deelnamen aan de nationale beweging en haar een volks en massakarakter verleenden. Het spreekt vanzelf dat de burgerij probeerde de arbeiders- en boerenmassa's voor haar klassenkar te spannen door hen mee te sleuren achter de vlag van het nationalisme.

In deze eerste periode trad de nationale kwestie niet buiten het kader van enkele multinationale staten en betrof ze maar een vijftigtal, hoofdzakelijk Europese naties.

Tweede periode: het imperialistisch kapitalisme

De tweede periode in de geschiedenis van de nationale bewegingen is die van het *imperialisme*. De onderdrukking verscherpte, breidde uit en werd op een nieuwe leest geschoeid: het financierskapitaal – de fusie van het bankkapitaal met het industriële kapitaal – trad op de voorgrond en de uitvoer van kapitaal werd belangrijker dan de uitvoer van goederen.

Bij zijn opkomst bevrijdde het kapitalisme de naties van het juk van de feodale monarchieën. In het imperialistische tijdperk groeide het kapitalisme uit tot de belangrijkste verknechter van de naties. Het imperialisme heeft de wereld verdeeld in een kleine groep dominante naties – de kern – en een meerderheid van afhankelijke naties – de periferie, de koloniale en afhankelijke landen die gebukt gaan onder de uitbuiting door het kapitaal van de kernlanden.

Deze verhoudingen worden bepaald door de fundamentele economische wet van het moderne kapitalisme: het streven naar maximale winst, niet alleen door de uitbuiting van de meerderheid van de inwoners in eigen land, maar ook door de systematische onderwerping van de volkeren van andere landen, in het bijzonder die van de afhankelijke landen. Dat is de structurele basis van de wet van de ongelijke ontwikkeling.

Het steeds zwaardere nationale en koloniale juk leidde onvermijdelijk tot het ontstaan van nationale bevrijdingsbewegingen van de onderdrukte volkeren tegen het imperialisme.

Belangrijk is dat in de periode van het imperialisme onafhankelijkheid niet noodzakelijk gelijk is aan zelfbeschikking. Een goed voorbeeld is Kosovo: hier zien we hoe een onafhankelijkheidsproces zich kan voltrekken buiten een volk om en op de rug ervan, in het belang van buitenlandse machten, en hoe dit kan leiden tot een afhankelijke staat. Of Spanje: in Catalonië worden referendums georganiseerd voor de onafhankelijkheid, maar... met dien verstande dat de nieuwe staat deel zal uitmaken van de Europese Unie.

Derde periode: het tijdperk van de socialistische revolutie

Het imperialisme verdeelt de kapitalistische landen in kernlanden en afhankelijke landen.

De onmiddellijke taak van het proletariaat in de imperialistische landen is de strijd voor de socialistische revolutie. In de afhankelijke landen staan twee taken op de agenda: de nationale bevrijdingsstrijd en de klassenemancipatie. De eerste is een anti-imperialistische strijd en een nationale bevrijdingsstrijd waarvoor het proletariaat bondgenootschappen kan sluiten met andere klassen.

De vooruitgang van de kapitalistische productieverhoudingen op wereldschaal heeft het oude klassensysteem veranderd. In de afhankelijke landen is de klasse van de boeren gekrompen en in bijna alle landen ter wereld overheersen de kapitalistische productieverhoudingen. Bijgevolg is wereldwijd de socialistische revolutie aan de orde.

Het kapitalisme in ontwikkeling kent volgens Lenin twee tegengestelde tendensen met betrekking tot de nationale kwestie. De *eerste* is het ontwaken van het nationale leven en de opkomst van de nationale bewegingen. Die gaat gepaard met de vernietiging van de feodale versnippering en de schepping van nationale staten met een nationale markt. De *tweede* tendens komt tot uiting in de ontwikkeling en intensifiëring van alle betrekkingen tussen de naties, het neerhalen van de nationale

barrières, het smeden van internationale banden op basis van de internationale eenheid van het kapitaal, het economisch leven, de wetenschap enzovoort.

De eerste tendens domineert in het tijdperk van de opkomst van het kapitalisme en de tweede in het tijdperk van het imperialisme, maar in beide gevallen gaat het om een ontwikkelingswet van het kapitalisme.

De tendens tot internationalisering van de productie en de handel, tot economische toenadering tussen de volkeren en tot geleidelijke eenmaking van uitgestrekte grondgebieden weerspiegelt de ontwikkeling van de productiekrachten. Het is de materiële premisse van de toekomstige socialistische wereldeconomie.

De onderwerping van sommige naties door andere en de uitbuiting van de perifere landen door de kernlanden maakt dat deze tendens zeer veel tegenstellingen creëert.

Daarom groeit in het tijdperk van het imperialisme, samen met de tendens tot economische toenadering en tot “eenmaking” van het grondgebied, ook de tendens tot afschaffing van het geweld dat met deze eenmaking gepaard gaat. Dat wil zeggen dat er een strijd ontstaat voor de bevrijding van de onderdrukte naties van het imperialistische juk. Deze tendens is de politieke voorbode van de uitoefening van de zelfbeschikking, van de vrijwillige eenmaking, van de eenheid en de samenwerking tussen de volkeren in het kader van een socialistische wereldeconomie.

Daarom kunnen de twee tendensen die het kapitalisme met betrekking tot de nationale kwestie in het leven roept, alleen onder het socialisme worden opgelost.

Het socialisme staat voor:

1. De erkenning van het recht van de naties op zelfbeschikking, inclusief het recht op afscheiding, hoewel het recht op zelfbeschikking en afscheiding niet mag worden verward met het probleem van de wenselijkheid van een eventuele afscheiding.
2. De erkenning van de onafhankelijkheid en de gelijkberechtiging van alle naties.
3. Het universele principe van de organisatie van de arbeiders van alle nationaliteiten van het land en de opvoeding van de werkers in een geest van proletarisch internationalisme en vriendschap tussen de volkeren. Het marxisme-leninisme komt op voor de vrijwillige eenmaking van de naties en legt het recht van de naties op zelfbeschikking vast, inclusief het recht op afscheiding. Het is paradoxaal dat nationale eenmaking alleen mogelijk is op basis van het recht op afscheiding.

In de periode van de socialistische revolutie kunnen de nationale bewegingen slechts beoordeeld worden in de mate dat ze tussenkomen in de klassenstrijd en de imperialistische verhoudingen in vraag stellen. Met andere woorden: hoe lossen ze in de eigen staat en onder de voorwaarden van het imperialisme de klassentegenstellingen op (in het voordeel van de arbeidersklasse of in het voordeel van de burgerij) en welke houding nemen de nationale bewegingen aan binnen de tegenstellingen tussen het imperialisme, de afhankelijke landen en de socialistische landen?

Op basis daarvan kunnen we de nationale bewegingen indelen: welke zijn reactionair, welke zijn revolutionair en welke zijn anti-imperialistisch?

De nationale kwestie

Het fiasco van de vorming van de burgerlijke natiestaat

Een marxistisch-leninistische analyse van de nationale kwestie in Spanje moet vertrekken van een historisch perspectief.

De eenmaking van het territorium dat we vandaag kennen als Spanje, werd voltooid op het einde van de vijftiende eeuw met als hoogtepunt de inname van het koninkrijk van Navarra in 1512 en later de inlijving van de eilanden van Gran Canaria. Dit proces voltrok zich door gewelddadige verovering en door huwelijksverbindingen tussen dynastieën. De Kroon van Castilië was de hoeksteen van de macht.

De verovering van alle grondgebieden van het Iberische schiereiland viel samen met het begin van de verovering van Amerika. Beide verliepen op gelijkaardige manier.

In wat later Spanje zou worden, overheerste het feodale productiemodel. De maatschappij was opgedeeld in verschillende standen. Een belangrijke rol werd gespeeld door de leden van de lagere adel, die in ruil voor steun aan de oorlogen veroverde grond kregen.

Zeven eeuwen van oorlog tussen de katholieke vorsten en de muzelmannen op het Iberische schiereiland hadden deze klasse versterkt. De belofte van grond en van de anders bijna onbereikbare toegang tot de hogere geledingen van de maatschappij waren een lokmiddel dat tegelijk de oorlogs- en veroveringsmachine van de Castiliaanse Kroon moest voeden.

Die eeuwenlange dynamische sociale structuur en ontwikkeling droeg in zich het zaad van haar eigen stagnatie: ze was gedoemd om zichzelf te reproduceren, te leven in een permanente staat van oorlog en niet aflatende verovering van nieuwe gebieden.

In die maatschappij speelde de katholieke kerk een fundamentele rol: niet alleen gaf ze de veroveringen haar zegen en verleende ze de macht legitimiteit, ze nam zelf uitgestrekte gronden in bezit zonder ze ooit te bewerken. Door zelf verweekeld te raken in talrijke godsdiensttwisten op verschillende continenten hielp de katholieke kerk, in bondgenootschap met de Kroon, bovendien de permanente staat van oorlog in stand te houden.

De zwakke ontwikkeling van het stadsleven, de achteruitgang van de handel, de stagnatie van de plattelandseigendom en de veroveringsoorlogen vertraagden en bemoeilijkten de vorming van de burgerij als sociale klasse. De uitdrijving van de joden remde de verdere ontwikkeling van de ontluikende banksector in Spanje.

De mineralen uit het veroverde Amerika werden nauwelijks verwerkt en dienden vooral om de oorlogskredieten bij Europese banken af te lossen.

Het Spaanse kapitalisme kwam maar in de negentiende eeuw tot ontwikkeling. De feodale territoriale structuur vertraagde dat vormingsproces en verhinderde ook de ontwikkeling van een nationale identiteit.

Er was alleen sprake van een gemeenschappelijk grondgebied: de gebieden die waren ingelijfd door de Kroon van Castilië en Aragon (later de Spaanse Kroon) hadden op het Iberische schiereiland een eigen structuur: een eigen wetgeving en rechtssysteem, eigen instellingen en bewaakte grenzen.

De gemeenschappelijke economie werd bemoeilijkt doordat er in elk van de gebieden van het Rijk binnen het Iberische schiereiland verschillende munten circuleerden. Bijgevolg verschilden ook de psychologie en de cultuur heel erg van elkaar.

Op taalvlak was de afscheiding nog duidelijker: in Navarra sprak men Baskisch, in Aragon Catalaans en in de Kroon van Castilië leefden het Castiliaans, het Asturiaans en het Galicisch naast elkaar.

Een dynastiewissel in het voordeel van het huis van Bourbon leidde tot een modernisering van de feodale structuren. De zoektocht naar een eengemaakt grondgebied, een eengemaakte markt en één taal verliep echter zeer gewelddadig. Ook was er nog geen machtige burgerij die van de hervormingen kon profiteren om een nationale markt te creëren.

Deze hervormingen namen een aanvang met de *Decretos de Nueva Planta* in het begin van de achttiende eeuw, maar de echte verandering kwam pas op gang in de negentiende eeuw. De opkomende burgerij ondervond hevige weerstand van de geprivilegieerde lagen uit de feodaliteit en bood maar weinig weerwerk. Ze had immers geen revolutionaire ambities en probeerde te schipperen en zich binnen de feodale structuren aan te passen. Het was een renteniers- en compradoreburgerij die beschikte over grond en adellijke titels.

Tijdens de negentiende eeuw ontstonden drie kapitalistische ontwikkelingspolen: Madrid, het administratieve centrum; Barcelona, met een sterke textielindustrie; en Bilbao, vooral bekend voor zijn staalindustrie en scheepswerven.

Het verlies in 1898 van de laatste koloniale bezittingen in Amerika luidde het gevecht in voor de verdeling van de markten binnen Spanje tussen de Madrileense centrale burgerij, in een bondgenootschap met de macht en de monarchie, en de Catalaanse burgerij, die in de nationale kwestie een belangrijk werktuig vond voor de legitimiteit van haar eisen.

Later zou ook de Baskische burgerij, die druk handel dreef met het Britse Rijk om haar staalindustrie te voeden, nationalistische aanspraken maken.

Het project van de arbeidersklasse als nationale klasse aan de macht: de Republiek

De IIe Republiek, uitgeroepen in 1931, betekende het failliet van de macht die sinds de jaren zeventig van de negentiende eeuw werd uitgeoefend door de grootgrondbezitters en de centrale oligarchie met behulp van een politiek apparaat waarin de politieke partijen elkaar voortdurend afwisselden en dat werd bekroond door de monarchie.

De republiek werd uitgeroepen door een klassenalliantie tussen de progressieve sectoren van de kleine en de middelgrote burgerij, de nationalistische burgerijen uit de periferie (de Baskische en vooral de Catalaanse) en de arbeidersklasse.

In de periode van de IIe Republiek kwam het proletariaat niet aan de macht, maar het speelde een sleutelrol in de alliantie tussen de klassen. Bovendien zag het in de republiek een kans om zijn klassenbelangen een duwtje te geven en de strijd voor de macht te bevorderen.

De republiek bood de progressieve delen van de burgerij de ultieme gelegenheid om de structuur van het land te moderniseren en een natiestaat uit te bouwen. Ze deden verschillende pogingen tot landbouwhervorming, verleenden autonomie aan de nationaliteiten in de periferie en zetten de aanval in op de macht van de parasitaire oligarchie, de grootgrondbezitters en de katholieke kerk.

De staatsgreep en de dictatuur van generaal Franco waren het antwoord van deze laatsten op de hervormingen. De dictatuur kon standhouden dankzij de alliantie tussen de grootgrondbezitters, het financiële kapitaal en andere sectoren van de burgerij en dankzij de steun van de katholieke kerk. Het door de fascistische militairen georganiseerde geweld verleende de alliantie

stabiliteit. De medeplichtigheid van de VS, van de Europese machten en van de nazifascisten speelde een essentiële rol in het welslagen van de militaire coup.

Door de franquistische dictatuur werd een mythe geschapen over de geschiedenis van Spanje en over de Spaanse identiteit. Deze associatie tussen franquisme en Spaanse identiteit leeft voort in welbepaalde gevoeligheden, waardoor bepaalde groepen van de bevolking iedere vorm van Spaans nationaal bewustzijn verwerpen. Wat zeker tot deze identiteitsbeleving bijdraagt, zijn het ontbreken van een revolutionair alternatief van de arbeidersklasse – door het wegvallen van de Spaanse Communistisch Partij (PCE) – en de bloei van het linkse nationalisme in verscheidene gebieden.

Daartegenover staat de progressieve rijkdom van de heldhaftige geschiedenis van de volkeren van de Spaanse staat, van zijn cultuur en zijn pluraliteit. Tijdens de strijd voor de verdediging van de IIe Republiek – waarin de communisten de belangrijkste politieke kracht vormden – zijn zeer belangrijke elementen van collectieve nationale identiteit opgebouwd voor het geheel van de volkeren en naties van de Spaanse staat.

Paradoxaal genoeg heeft de Spaanse nationale identiteit zich enkel geconsolideerd door middel van bloed en vuur tijdens de fascistische dictatuur. In die periode voerden de grootgrondbezitters en de grootburgerij een diepgaande socio-economische herstructurering door en veranderden ze Spanje in een ontwikkeld kapitalistisch land.

Deze laattijdige consolidering van de natiestaat hebben het land veranderd in een multinationale staat waar veel werkers hun eigen nationale identiteit uitdrukken via de symbolen van de republiek of van de perifere natie.

De drie perifere nationaliteiten

In de Spaanse staat wordt veelvuldig gedebatteerd over het aantal nationaliteiten en over het grondgebied dat ze elk omvatten. Van drie perifere naties, Galicië, Baskenland en Catalonië, wordt het bestaan niet betwist.

In alle drie is een aantal gemeenschappelijke kenmerken aanwezig: het bestaan van een nationale taal, historische periodes als onafhankelijk of autonoom grondgebied en politieke en vakbondsorganisaties die alleen binnen de grens van de natie opereren en die de uitoefening van het recht op zelfbeschikking en in de meeste gevallen ook de onafhankelijkheid eisen.

In Galicië overheerste historisch het despotisme van de grootgrondbezitters in bondgenootschap met de katholieke kerk. De opkomst van een stedelijke nationale burgerij heeft ervoor gezorgd dat de macht meer verbonden werd met die van de centrale oligarchie. Centrum-rechts heeft inderdaad gedurende het grootste deel van de 20^e en 21^e eeuw over Galicië geregeerd.

Na haar reformistisch verval werd de PCE als partij van de revolutie geliquideerd en moest ze wijken voor het BNG (Bloque Nacionalista Galego): de belangrijkste links-nationale kracht die aanvankelijk bepaalde delen van de Galicische communistische beweging opslopte. Deze kracht is fundamenteel kleinburgerlijk en verkondigt in haar discours de noodzaak van een nationale burgerij in Galicië die het onafhankelijkheidsproces kan vooruithelpen.

Een van de belangrijkste Galicische vakbonden, de CIGa – die lid is van het Wereldvakverbond – organiseerde een vrij strijdvaardige Galicische arbeidersklasse maar enkel binnen de eigen grenzen.

In Baskenland kwam de sterke industriële burgerij van Biskaje op het einde van de negentiende eeuw in conflict met de belangen van de centrale burgerij. Politiek werd ze altijd vertegenwoordigd door de PNV (Baskische Nationale Partij), die

historisch sterk verbonden was met de Baskische grootburgerij, het conservatisme en de katholieke kerk. Geleidelijk aan is ze veranderd in een soort van nationaal bindmiddel, waarin ook bepaalde sociaaldemocratische sectoren vertegenwoordigd zijn.

In 1959 maakten enkele jongerengroepen zich los van de PNV. Ze sloegen de weg van de gewapende strijd in en richtten de ETA op. Dat was het begin van wat we vandaag kennen als Izquierda Abertzale (links radicaal-nationalistische Baskische beweging), een heteroog conglomeraat samengesteld uit bepaalde delen van het Baskische volk. Op een gegeven ogenblik beriepen ze zich op het marxisme-leninisme, maar de afwezigheid van een leninistische politieke avant-gardeorganisatie die uitsluitend op Baskisch grondgebied strijd voerde, belette een verdere ontwikkeling in die richting.

Izquierda Abertzale beschikte over een massaorganisatie en haar strijdcampagnes waren diep verankerd in het volk. Ze had geen banden met de dominante structuur van de Spaanse staat en erkende er trouwens de legitimiteit niet van.

De geleidelijke militaire mislukking van de gewapende strijd, een failliete revolutionaire strategie en bikkelharde repressie, vooral gericht tegen de belangrijkste kaders, heeft Izquierda Abertzale gedwongen tot het huidige vredesproces. De strijd van het Baskische volk blijft sindsdien in het algemeen beperkt tot de grondwettelijke kanalen van de huidige staat. In de praktijk wordt het Overgangsproces in Baskenland vandaag afgesloten met de invoering van het staatsmodel dat in de rest van Spanje al in 1978 werd ingesteld.

ELA en in het bijzonder LAB – lid van het Wereldvakverbond – zijn Baskisch-nationale vakbonden. Ze tellen meer leden en zijn strijdbaar dan de andere Spaanse vakbonden. In Baskenland waren er tijdens de huidige kapitalistische crisis drie algemene stakingen, twee meer dan in de rest van het land. Maar de Baskische vakbonden steunen dan weer de algemene stakingen op Spaans niveau niet.

In Catalonië tekende de nationale burgerij zich veel duidelijker af doordat haar eigen belangen van bij het begin gekoppeld waren aan de eis van autonomie en een eigen markt. Hier zijn de productiekrachten het best ontwikkeld van heel Spanje.

De Catalaanse grootburgerij steunde fundamenteel de CIU, de Catalaans-nationale partij, en de PSC, een zusterpartij van de nationale PSOE (Socialistische Arbeiderspartij van Spanje). De belangrijkste kleinburgerlijke organisatie is de ERC (Esquerra Republicana de Catalunya), met een onafhankelijkheidsdiscours en een reformistisch sociaaldemocratisch project, maar sterk geassimileerd in het systeem.

De CUP (Candidatura d'Unitat Popular) probeert dan weer in elke gemeente bepaalde delen van het volk te organiseren op basis van zogenaamde volksvergaderingen, met een heel erg heteroog karakter en discours en met als bindmiddel het linkse onafhankelijkheidsstreven.

Over de krachten van de nationale burgerij in deze gebieden zei ons 9^e Congres⁹:

“[...] ook bestaat er geen antagonistische tegenstelling tussen het (centrale) burgerlijk-oligarchische blok en de nationale burgerijen. Uit een grondige analyse van de Spaanse economie blijkt dat deze nationale burgerijen, in het bijzonder de Catalaanse en de Baskische, volledig geïntegreerd zijn in het dominante blok van de Spaanse staat. Dat wordt bevestigd door de rol die hun politieke spreekbuizen (PNV en CIU) spelen in bondgenootschap met de regeringen van deze of gene signatuur (PSOE of PP), of in de onverbloemde en ongenueanceerde steun aan het imperialistische blok van de Europese Unie.

Elk debat met betrekking tot de staatsvorm wordt een debat over de verdeling van marktquota, waaraan de heersende klassen de politieke, sociale, culturele of taalkundige rechten van het volk onderwerpen, als ze er al niet openlijk misbruik van maken.”

De huidige Spaanse oligarchie en burgerij oefent geen binnenlands imperialisme uit met interne koloniale toestanden. Integendeel, het oligarchische blok is samengesteld uit de gezamenlijke burgerijen van alle nationaliteiten in Spanje. Hun gemeenschappelijk project bestrijkt heel de huidige Spaanse staat en samen oefenen zij een imperialistische heerschappij uit over andere volkeren, vooral de Latijns-Amerikaanse. Opmerkelijk is de rol die het Baskische – vooral via de BBVA (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria met hoofdzetel in Bilbao, Baskenland) – of het Catalaanse bankkapitaal in deze plundering spelen.

De algemene rol van nationalistisch links, van haar afdelingen die het meest met de sociaaldemocratie verweven zijn, werd op ons 9^e Congres aldus beschreven:

“In dit dispuut situeren zich ook de links-nationalisten wanneer zij niet vertrekken van wetenschappelijk gefundeerde revolutionaire opvattingen, en zo een stevige dosis identiteitsessentialisme en een zekere volkse basis geven aan de aanspraken van de lokale burgerij; wat in de praktijk mogelijk maakt dat deze laatste onder betere voorwaarden kan onderhandelen met haar bondgenoten in de (centrale) oligarchie en met tussenpozen haar positie binnen de kapitalistische heerschappij, die ze met hen deelt, wat oppoetst.”

De liquidatie van de Communistische Partij en de opkomst van het links nationalisme

Onder de fascistische dictatuur van Franco was de PCE zowat de enige georganiseerde verzetsorganisatie met massabasis die werkelijk aanwezig was op het Spaanse grondgebied en onder de bannelingen in het buitenland.

Ze richtte ook de Comisiones Obreros op, een arbeidersorganisatie met een strijdbare massabasis die het systeem onder druk zette en onder het franquisme ijverde voor de rechten van de werkende klasse. (Door de mobilisatie van de werkende massa's bekwam ze onder andere het recht op collectieve onderhandelingen, een recht dat vandaag weer door de regering-Zapatero wordt afgepakt.)

Maar de clandestiniteit creëerde ook een sfeer van slaafse navolging van de leiding, met militanten die verstoken bleven van marxistisch-leninistische vorming.

Dat was de voedingsbodem voor het beleid van “nationale verzoening”, gelanceerd door het Centraal Comité in 1956. Kort daarna werd Santiago Carrillo secretaris-generaal van de partij.

Het beleid van nationale verzoening beriep zich op een breed front van alle niet-fascistische krachten (van katholieken en gematigd rechtsen tot communisten) tegen de dictatuur van Franco. Alle antifascistische sectoren konden samenwerken zolang niet te veel nadruk werd gelegd op de klassentegenstellingen.

De PCE raakte meer en meer de ideologische trappers kwijt en ruilde uiteindelijk het marxisme-leninisme voor de strategische lijn van het “eurocommunisme”.

“In de laatste jaren van de dictatuur van Franco schaarde de PCE zich, hand in hand met het eurocommunisme, achter de oligarchie en de grootburgerij die streefden naar de modernisering van de kapitalistische heerschappij. Ze onderwierp de

strijd van het proletariaat aan de belangen van die kapitalistische burgerij en zag af van de machtsovername en van de opbouw van het socialisme.

Door de wijziging van de dictatuur van Franco naar de burgerlijke democratie werd de superstructuur van de staat afgestemd op het ontwikkelingsniveau van de productiekrachten. Net als in de overige ontwikkelde kapitalistische landen oefende het blok van de oligarchie en de burgerij de kapitalistische dictatuur uit en onderwierp de toekomst van de arbeidersklasse, van de boeren en van de andere volkslagen aan hun belangen.

De franquisten eisten de aanvaarding van de monarchie als waarborg voor hun oligarchische belangen. De PCE verzaakte aan het objectief het socialisme en deed afstand van haar republikeinse identiteit en in grote mate ook van haar eigen strijdgeschiedenis en -traditie. De misdaden van het fascisme bleven ongestraft en de toegang tot het antifascistische en revolutionaire geheugen van het Spaanse volk werd tijdelijk afgesloten.

De grondwet van 1978 kon rekenen op de steun van de twee grote krachten van Spaans links, de PCE en de PSOE, en erkende formeel een deel van de eurocommunistische eisen: democratie, tegen de monopolies, tegen het grootgrondbezit. Maar de progressieve inhoud van de grondwet die links had verkregen in ruil voor de inlevering van de revolutionaire vlag, bleef dode letter. [...]”¹⁰ (9^e Congres van de PCPE – Partido comunista de los pueblos de España)

Na de dictatuur van Franco behielden dezelfde economische actoren, ondernemingsleiders en grootgrondbezitters de controle over het machtsmechanisme van de staat. De aanvaarding van de “democratie” werd al gauw de vlag van de rechtvaardiging van het systeem, allemaal onder de paraplu van de restauratie van de monarchie.

De overgangperiode werd afgesloten met het veralgemeende bankroet van de strijd- en organisatiecapaciteit van revolutionair links.

De liquidatie van de politieke structuren en van het project zelf van revolutionair links leidden uiteindelijk tot de afbraak van de vakbondsstructuren en evenwijdig daarmee van een belangrijk deel van de progressieve sociale organisaties. Zonder de politieke invloed van de revolutionaire partij gleden deze fronten af naar de volledige integratie in het burgerlijk-hegemonistisch project.

Het bijzondere geval van Baskenland is uiteraard een typisch voorbeeld. Op dit grondgebied werd het langst en het meest consequent en systematisch strijd gevoerd tegen de grondwettelijke consensus. Niet alleen de nationale heerschappij werd in vraag gesteld, maar in vele sectoren ook de klassenheerschappij.

Door de afwezigheid van een marxist-leninistische avant-gardepartij bleef deze strijd, hoe combattief hij ook was, in grote mate verstoken van een bewuste strategische en tactische analyse.

Ook dat had schadelijke gevolgen. Na de liquidatie van de marxist-leninistische partij ontstond er een vacuüm, waardoor andere volkeren – in navolging van het Baskische voorbeeld – in het links nationalisme een kans zagen om hun strijdlust en hun strijd vorm te geven. We verwijzen concreet naar de artificiële oprichting van nationale identiteiten in gebieden waar de essentiële bestanddelen ervoor ontbraken en er in de arbeidersklasse geen sprake was van een periferisch nationaal bewustzijn.

De belangrijkste taak van de revolutionairen in Spanje is de oprichting van een marxist-leninistische partij. Zowel de PCPE als de CJC (de Communistische Jeugdbond) hebben zich daartoe geëngageerd.

Het 9^e Congres bepaalde de taken met betrekking tot de nationale kwestie als volgt: “Een concreet beleid voor de revolutionaire strijd voor nationale rechten van volkeren en naties gaat lijnrecht in tegen de nationalistische standpunten die de arbeidersklasse onderwerpen aan belangen die tegengesteld zijn aan haar strategische klassenbelangen. Deze nationalistische standpunten doen de klassentegenstellingen vervagen en verzwakken het revolutionaire bewustzijn – van de machtsovername – van de arbeidersklasse en laten haar geloven dat zij gemeenschappelijke belangen heeft met haar burgerij.

In elk geval moeten de communisten actief deelnemen aan de strijd tegen de invloed van de nationalistische ideologie in de arbeidersbeweging en elk manoeuvre om het proletariaat achter de belangen van de burgerij te scharen, bestrijden. Op die manier kunnen ze de interne eenheid van de arbeidersklasse versterken en het revolutionaire project met betrekking tot de staat bevorderen. Alleen binnen dat kader mag er sprake zijn van de democratische uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht als onderdeel van de strategie voor de sociale emancipatie.”

Over de strategie van het linkse nationalisme zei het 9^e Congres: “De zogezegde doelstelling om Spanje uiteen te scheuren op basis van nationalistische eisen en zo het apparaat van de burgerlijke heerschappij te vernietigen, berust niet op een wetenschappelijke analyse van de reële klassenstrijd in het land. Ze is kunstmatig en voluntaristisch en betekent voor de arbeidersklasse dat zij moet afzien van haar eerste en belangrijkste strategie: de strijd voor de socialistische revolutie. De opgang van zulke opvattingen op bepaalde momenten dient om de arbeidersklasse af te leiden van haar eigen belangen en vergemakkelijkt het de klassenvijand om deze bewegingen, die zo gevoelig zijn voor de eigen nationale identiteit, op alle mogelijke manieren te manipuleren.”

Het revolutionaire project in Spanje

Van het kapitalisme naar het socialisme

Het 9^e Congres van de PCPE concludeerde uit de analyse van de sociale klassen in de huidige Spaanse samenleving dat in ons imperialistisch land, het vijfde exportland ter wereld, de arbeidersklasse de enige klasse is die belang heeft bij de afschaffing van de huidige burgerlijk-democratische maatschappijvorm.

De arbeidersklasse en haar bondgenoten (de boeren, die in de huidige Spaanse klassenstructuur weinig gewicht in de schaal leggen, bepaalde delen van de kleinburgerij en de intellectuelen) kunnen geen enkele maatschappijvorm instellen zonder radicaal te breken met de huidige structuren van het monopolie-imperialisme. Dat moet gebeuren langs de weg van de socialistische revolutie, die wordt opgevat als een ononderbroken proces van strijd waarin het machtsblok van de oligarchie en de grote nationale burgerij wordt vervangen. Dit ononderbroken proces zal verscheidene fases kennen waarin de gebeurtenissen snel op elkaar volgen. Dat is het huidige standpunt van het 9^e Congres: tussen het kapitalisme en het socialisme zitten geen maatschappelijke tussenvormen.

Vroeger stelden we een democratische tussenfase in het vooruitzicht, waarin het zelfbeschikkingsrecht werd uitgeoefend. Vandaag concluderen we dat de uitoefening van dit recht nooit mogelijk zal zijn zolang het kapitalisme in Spanje bestaat. Er is een machtig superstructureel apparaat gecreëerd dat, zoals ons 9^e Congres uitdrukt, “een sterk dwingend karakter heeft, zodat geen enkel volk binnen de huidige Spaanse staatsstructuur het zelfbeschikkingsrecht kan veroveren.”

Het Congres voegt er nog aan toe: “Alleen de socialistische revolutie waarborgt de gelijkheid en de vrijheid van de volkeren van Spanje en het zelfbeschikkingsrecht. Tijdens de socialistische revolutie wordt een nieuwe materiële basis gelegd voor de oplossing van de nationale kwestie in de Spaanse staat. Deze materiële basis zal het politieke project zijn van de arbeidersklasse aan de macht, die werkt aan de opbouw van de socialistische maatschappij.”

“De overgang van de huidige situatie naar de nieuwe, waarin de nationale onderdrukingsmechanismen worden vernietigd, vergt een periode die de onbeperkte uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht vergemakkelijkt. Een periode die de arbeidersklasse van elke afzonderlijke natie de zekerheid biedt dat ze deel kan uitmaken van een politiek project dat beter haar historische belangen verdedigt en niet in strijd is met haar nationale gevoelens.”

“Eens dit proces op gang is getrokken, zal het proletariaat – dat als nationale klasse aan de macht is – een van de historische problemen hebben opgelost waarover de Spaanse burgerij altijd is gestruikeld, onder andere door de nefaste en achterlijke historische rol van de Spaanse monarchie.”

De toekomstige socialistische staat zal haar bestuur en machtsvorm moeten aanpassen aan de concrete ontwikkeling van de voorwaarden van de Spaanse revolutie.

Of we al dan niet kiezen voor een confederale vorm – om de oplossing van de nationale kwestie te vergemakkelijken – zal worden bepaald door de concrete ontwikkeling van het historische proces dat een einde zal maken aan de heerschappij van de burgerij in ons land.”

De noodzaak van een partij van de revolutie in heel het land

In de perifere naties in Spanje gaat onder andere over de vraag of er moet worden geopteerd voor eigen partijen op basis van de verdeling in naties of voor één partij voor het hele land.

Dit debat vloeit voort uit de opkomst van linkse nationalistische organisaties met een massabasis die door de zwakte van de marxistisch-leninistische organisatie een blijvende invloed konden uitoefenen op de volksbewegingen.

Ons antwoord is de verdediging van de communistische partij als fundamenteel, subjectief element in het proces van de socialistische revolutie.

Waarom één partij van de revolutie? Omdat we één arbeidersklasse zijn.

De Spaanse oligarchie gebruikt de Spaanse staat als machtsorgaan. De vervanging van dit kapitalistisch systeem is afhankelijk van de algemene strijd van het proletariaat van heel het grondgebied om die klik de macht te ontnemen.

In die zin zal er geen sprake zijn van socialisme – noch van zelfbeschikkingsrecht – in welk deel van het huidige grondgebied van de Spaanse staat ook, tenzij de oligarchie aan de macht, volledig verslagen is. Dat wil zeggen dat de vernietiging van het kapitalisme en de verovering van het socialisme en van het recht op zelfbeschikking worden bepaald door de noodzaak om de krachtsverhoudingen in heel de staat te veranderen.

Het beste wapen hiervoor is de gecoördineerde strijd van de arbeiders van alle volkeren van Spanje voor de macht, een strijd die alleen succes kan hebben als ze geleid wordt door de communisten. En de communisten kennen geen doeltreffender methode om de strijd te leiden en tot een goed einde te brengen dan de leninistische organisatie en het democratisch centralisme.

Omdat wij op wetenschappelijke basis wijzen op de noodzaak strijd te voeren op het vlak van heel de Spaanse staat, beschouwen de nationalistten ons als handlangers van de “onderdrukkende natie” die ijveren voor een revolutie die het huidige territoriale kader in stand houdt.

Over deze kwestie zei Lenin: “Moeilijkheden ontstaan tot op zekere hoogte door het feit dat in Rusland het proletariaat van de onderdrukte naties schouder aan schouder met het proletariaat van de onderdrukkende natie strijdt en moet strijden. Het is dan ook zaak de eenheid in de proletarische klassenstrijd voor het socialisme te behoeden en strijd te leveren tegen alle (...) nationalistische beïnvloeding. Bij de onderdrukte naties voert het oprichten van een zelfstandige proletarische partij soms tot zulk een verbitterde strijd tegen het nationalisme van de desbetreffende natie, dat het perspectief wordt verwrongen en men het nationalisme van de onderdrukkende natie vergeet.

Maar zo'n verwrongen perspectief houdt niet lang stand. De ervaring van de gemeenschappelijke strijd van de proletariërs van verschillende naties heeft ons maar al te duidelijk geleerd dat wij politieke vraagstukken niet vanuit het ‘Krakause’, maar vanuit het algemeen Russische standpunt moeten stellen.”¹¹

Revolutie, nationaal bewustzijn en zelfbeschikkingsrecht

Het socialisme lost de nationale tegenstelling en onderdrukking op door de uitdoving van de klasse die verantwoordelijk is voor die nationale onderdrukking: de imperialistische burgerij.

De uitoefening van de macht door de arbeidersklasse is de waarborg voor de materiële grondslag van het socialisme en voor de nationale en democratische rechten. Het is de basis voor de vrije nationale ontwikkeling en voor de vrije ontwikkeling van de multinationale staten.

Bovendien mogen we niet uitsluiten dat bestaande naties kunnen verdwijnen of veranderen in een nieuwe en socialistische natie. Ook het nationaal bewustzijn, dat in een bepaald nationalistische discours soms als eeuwigdurend en onveranderlijk wordt beschouwd, evolueert naargelang de materiële omstandigheden en de nieuwe structuren.

De opbouw van het socialisme vereist dat we strijden voor de eenheid van het proletariaat van alle naties binnen de Spaanse staat. Zoals Lenin zei is de strijd de belangrijkste generator van klassensolidariteit en dit uitgangspunt voor een nieuw nationaal bewustzijn moet de arbeidersklasse als toekomstige klasse aan de macht worden ingeprent.

Bovendien is de PCPE van mening dat het proces voor de socialistische revolutie zal verlopen via de “principiële uitoefening van het democratische recht op vrije zelfbeschikking, met – bijgevolg – de erkenning van het recht op de volledige afscheiding: het recht op onafhankelijkheid. Terzelfder tijd komt de PCPE in heel het land op voor de vrije en vrijwillige eenmaking in het kader van de Spaanse socialistische republiek, waarin de arbeidersklasse – van heel het land – zich omvormt tot nationale klasse aan de macht en de materiële basis creëert voor de liquidatie van de huidige staat van de oligarchie en de nationale burgerij als instrument voor de onderdrukking van de verschillende nationaliteiten. De integratie en het respect voor de rechten van de volkeren en naties moeten het karakteristieke element zijn van de ontwikkeling van de socialistische maatschappij en van de uitoefening van de dictatuur van het proletariaat.”

Dat wil zeggen dat zowel het strijdproces als ons voorstel voor de organisatie van de toekomstige staat bijdragen tot de klassensolidariteit tussen de arbeiders van de verschillende naties in Spanje.

De toekomstige organisatie van de socialistische staat zal gebaseerd zijn op verscheidene factoren die gericht zijn op de eenmaking: een volk behoort tot deze staat op basis van de vrije uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht; de uitoefening van de dictatuur van het proletariaat verzekert dat de economie als één geheel wordt bestuurd en het maximale rendement wordt gehaald uit alle gemeenschappelijke mogelijkheden en middelen van de socialistische staat.

Meer nog, het wil zeggen dat de materiële factoren waarop de toekomstige socialistische natie zal worden gebouwd een bewuste politieke factor zullen hebben die streeft naar de schepping van een nieuw nationaal bewustzijn: een gemeenschappelijk project voor alle volkeren van de Spaanse staat voor de opbouw van het socialisme, gebaseerd op het proletarisch internationalisme.

Deze twee factoren – materieel en politiek – zijn de samenstellende elementen van een nieuw nationaal bewustzijn onder het socialisme. Er kan trouwens geen sprake zijn van een nationaal bewustzijn zoals onder het bestuur van de burgerlijke natie.

De socialistische natie zal geen taal opdringen of een cultuur en psychologie opleggen, maar de verscheidenheid aanvaarden als een natuurlijk gegeven en de rijkdom van elke nationaliteit die het beste van zichzelf geeft, naar waarde schatten. Ze zal ook steunen op de cultuur van de gemeenschappelijke proletarische strijd van deze volkeren.

Een nieuw historisch project: de confederale socialistische republiek

Hoewel de Partido comunista de los pueblos de España al sinds 1984 bestaat, zijn we er maar geleidelijk in geslaagd een eigen marxist-leninistische lijn uit te werken voor de territoriale structuur van ons land.

In het debat over de nationale kwestie duiken de grootste complicaties op door de krijtlijnen die de burgerij uittekent. Niet zelden heeft de discussie in Spanje de neiging het territoriale structuurmodel te beschouwen als het belangrijkste probleem van de organisatie van de socialistische staat.

Maar het gaat in de eerste plaats niet over het model – een eengemaakte staat, een federale staat of een confederale staat – dat wil zeggen over de staatsvorm, maar over het klassenkarakter ervan: wij willen de volkeren verenigen in een Spaanse staat waarin de arbeidersklasse op basis van het zelfbeschikkingsrecht de macht uitoefent.

“Het 8^e Congres van de PCPE heeft dit debat verdiept en een document aangenomen onder de titel: Stelling III. Een nieuw historisch project: de Spaanse Confederale Socialistische Republiek

In het centrum van dit politieke project staat de vorming van de arbeidersklasse als belangrijkste nationale klasse met als hoofddoel de omvorming van onze proletarische volkeren en naties tot een nationale klasse aan de macht die werkt aan de opbouw van het socialisme.

Op haar beurt zal het confederale karakter van de voorgestelde republiek het mechanisme zijn van de strijd voor de erkenning van het recht op zelfbeschikking, die een onafhankelijke beslissing moet zijn van de naties, en voor de verdediging van de resultaten, met inbegrip van het recht op afscheiding.

Daarom vormen de arbeidersmacht en het recht op zelfbeschikking de politieke basis van de structuur van de toekomstige socialistische staat. We kunnen niet weten onder welke concrete voorwaarden we het socialisme zullen opbouwen en bijgevolg ook niet wat de optimale organisatievorm van het grondgebied zal zijn. In ieder geval lijkt de huidige strijddynamiek erop te wijzen dat een confederale staat het voordeligst zal zijn.

We benadrukken nogmaals dat de confederatie het karakter van de toekomstige socialistische staat niet zal veranderen: één macht van één arbeidersklasse, uitgeoefend langs de weg van het democratisch centralisme. De confederatie is een vorm, een mechanisme dat de arbeidersklasse gebruikt voor de oplossing van een tegenstelling die onder de dictatuur van het kapitaal almaar verscherpt.

Het socialisme zal een einde maken aan de grenzen die het kapitalisme vandaag aan de ontwikkeling van de productiekrachten oplegt. Dat houdt in dat de arbeidersklasse aan de macht de materiële basis moet leggen voor de ontwikkeling van de Spaanse natie, wat het kapitalisme altijd heeft verzuimd. Een materiële basis die niets te maken heeft met het huidige imperialistische Spanje noch met de mythe die het franquisme in leven heeft geroepen.

De strijd die ons naar deze realiteit zal voeren, is de volgende: [...] “De belangrijkste taak is thans de strijd voor onze revolutionaire standpunten en het gevecht om het proletariaat de wetenschappelijk socialistische opvattingen eigen te maken. We moeten van elke nationale tegenstelling gebruik maken om de arbeidersklasse duidelijk te maken dat het kapitalisme niet in staat is al onze volkeren gelijke rechten toe te kennen, niet in staat is de uitdrukking van de nationale gevoelens op de meest diverse terreinen te respecteren; we moeten haar confronteren met elke vorm van nationale onderdrukking en terzelfder tijd de standpunten die verdeeldheid binnen de arbeidersklasse zaaien, bekampen.”

“De communistische militanten in de historische naties (Catalonië, Baskenland en Galicië) moeten een eigen lijn uitwerken om de strijd voor nationale rechten en het democratische recht op zelfbeschikking te smeden tot een wapen voor de eenmaking van de klasse met het oog op de revolutionaire crisis en de machtsovername langs de weg van de socialistische revolutie.

Deze revolutionaire strijdstrategie moet het bewijs leveren van de beperkingen van het burgerlijke kader en van de dictatuur van het kapitaal, die tot uitdrukking komen in de formele democratie. Ze moet dienen voor de eenmaking van de politieke leiding van het proletariaat over de brede volksmassa's, voor de revolutionaire afschaffing van het huidige systeem van overheersing en voor de verovering van de nationale rechten. De aanwezigheid van een sterke en aaneengesloten Spaanse oligarchie, met een monolithisch staatsapparaat voor de uitoefening van geweld, vormt de objectieve basis die het kader van de klassenstrijd en daarom van de socialistische revolutie bepaalt. Dat is de taak van de arbeidersklasse, de klasse die vandaag wordt uitgebuit en onderdrukt door de Spaanse staat.”

“In die situaties waar geen sprake is van strijd voor de nationale rechten – door de afwezigheid of zwakheid van een nationale klasse – moet de revolutionaire avant-garde streven naar het leiderschap over de strijd van de arbeidersklasse voor haar nationale rechten, daar waar deze rechten door het volk worden gedragen. Zij moet prestige winnen door haar consequente strijd tegen de nationale onderdrukking door de burgerlijke staat.

In de rest van het land moeten de communisten het recht van de volkeren op zelfbeschikking verdedigen tegen de gemeenschappelijke vijand, de vlag van de klassensolidariteit hijsen tegen elke daad van repressie, de interne eenheid van heel de Spaanse arbeidersklasse versterken en strijden voor de volledige erkenning van de politieke, taalkundige en culturele rechten van de onderdrukte volkeren.”

Juan Nogueira López is lid van de Partido comunista de los pueblos de España (PCPE).

Noten

¹ Dit artikel is de verkorte versie van de begeleidende tekst van een cursus die de auteur gaf op de Marxistische Universiteit te Waterloo (België) in augustus 2011.

² V.I. Lenin, Over het recht der naties op zelfbeschikking, *Keuze uit zijn werken*, deel I, Uitgeverij Progres Moskou, p. 61.

[3](#) V.I. Lenin, “VIIe Conferentie van de RSDAP voor geheel Rusland, 19. Resolutie over de nationale kwestie”, *Oeuvres*, Deel 24, p.305-306.

[4](#) Karl Marx, Friedrich Engels, *Het Communistisch Manifest* in *Marxistische Studies* nr.41. Zie: http://marx.be/NL/cgi/eball.php?action=get_doc&id=55&doc=157.

[5](#) J.V. Stalin, *Marxisme en de nationale kwestie*, 1913. Zie: http://www.marxisme.be/nl/index.php?option=com_content&view=article&id=5.

[6](#) J.V. Stalin, Idem.

[7](#) V.I. Lenin, Over het recht der naties op zelfbeschikking, *Keuze uit zijn werken*, deel I, Uitgeverij Progres Moskou, p. 75.

[8](#) Hier steunen we ons op het werk van F. Konstantinov, lid van de Sovjet-Academie voor Wetenschappen, over de nationale kwestie.

[9](#) 9^e Congres van de PCPE (Partido comunista de los pueblos de España, december 2010).

[10](#) 9^e Congres van de PCPE, december 2010.

[11](#) V.I. Lenin, Over het recht der naties op zelfbeschikking, *Keuze uit zijn werken*, deel I, Uitgeverij Progres Moskou, p. 110.